

Kvæg

Gødningsbakterier på dæk – hvor langt kan de flyttes?

Transport af gødning ved hjælp af køretøjer og dæk udgør en potentiel smitterisiko – især i vinterperioden. En ny undersøgelse viser, hvor langt bakterier kan spredes via dæk og skærmkasser.

Viden om | 10. december 2025

Antal sidebesøg: 76

I takt med at kvægbedrifterne bliver større og færre, stiger behovet for transport af dyr, foder og gødning mellem ejendomme. Det medfører en øget risikoen for spredning af smitstoffer via køretøjer – især gennem gødning, der hænger ved hjul og skærmkasser. For at klarlægge, hvor langt bakterier kan transporteres på dæk, er der blevet gennemført et praktisk forsøg, som giver ny viden om smitteveje og forebyggelse.

Når gødning transporteres mellem ejendomme, kan bakterier og andre smitstoffer følge med. Det kan føre til sygdomsudbrud blandt dyr, især hvis smitten føres ind i sårbare områder som kalvestalde eller foderområder. Derfor er det afgørende at forstå, hvordan og hvor langt bakterier kan flyttes, så man kan tage de rette forholdsregler.

Et simpelt forsøg med stor betydning

Billede 1. Køretøjer kan flytte gødning og derved potentielle smitstoffer over betydelige afstande. Det næste køretøj, der krydser dæksporet, risikerer at flytte det i en ny retning.

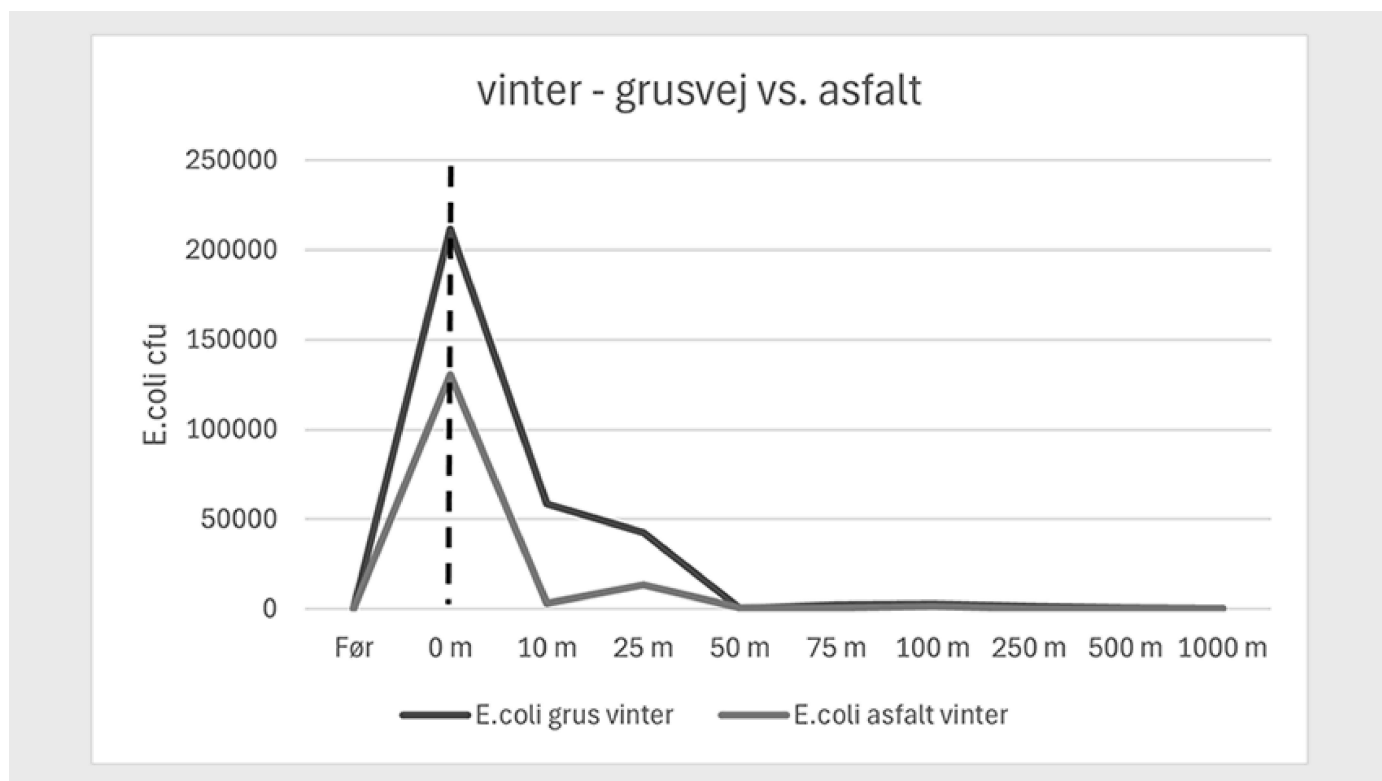
Forsøget blev gennemført både en varm sommerdag og en kold vinterdag for at evaluere temperaturens og underlagets indflydelse på bakteriernes overlevelse. I undersøgelsen blev otte liter frisk gylle spredt ud over et lastbildæk, hvorefter prøver fra dækket blev indsamlet efter forskellige kørselsafstande – både på grusvej og asfalt. De indsamlede prøver blev analyseret for *E. coli*, der er en tarmbakterie som findes i gødning og fungerer som en indikatorbakterie for gødningsforurening.

Billede 2. Prøverne blev taget på dækket efter lastbilen havde kørt forskellige distancer. For at undgå at tage prøverne på det samme sted flere gange, er der sat en markering på dækket.

Resultaterne viste tydeligt, at bakterierne overlever længere om vinteren. Den rå gylle indeholdt op til syv gange flere *E. coli*-bakterier i december end i juni. Det kan forklares ved, at bakterierne henfalder hurtigere ved høje temperaturer. Allerede efter 10 meters kørsel var der sket en markant reduktion i bakterieindholdet på dækket, men bakterierne forsvandt ikke helt. I stedet blev de overført til underlaget, hvor de potentielt kan blive samlet op af andre køretøjer.

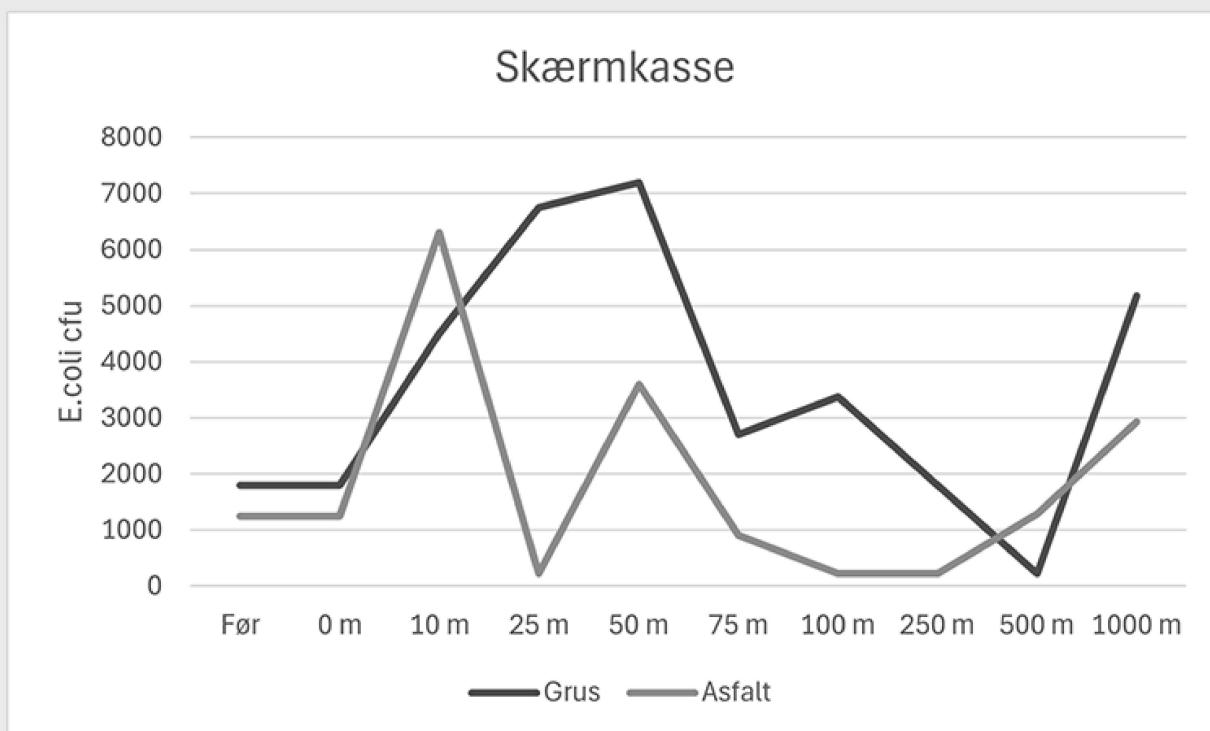
Underlaget har stor betydning. På asfalt reduceres forekomsten af bakterier på dækket hurtigere end på grus. I vinterperioden kunne *E. coli* forsat måles på dækket efter 1000 meter kørsel på grusveje, mens niveauet på asfalt var reduceret til et minimum allerede efter 100 meter. Det betyder, at det kan have en reel effekt på smittebeskyttelsen, om man vælger den ene eller anden type underlag på færdselsveje på bedriften.

Figur 1. Antallet af bakterier på dækket afhænger af underlaget. Bakterier forsvinder hurtigere fra dækkene, når der køres på asfalt fremfor grus.

Skærmkassen – en overset smittekilde

Det er ikke kun dækkene, der bærer bakterier. Gødning slynges op og sætter sig i skærmkassen, hvor den kan drysse af under kørslen. Selv efter en kilometer fandt vi høje niveauer af E. coli i skærmkassen – både på asfalt og grus. Det understreger behovet for grundig rengøring af maskiner, især når de bruges til både gødningshåndtering og fodring.

Figur 2. Det er ikke kun på dækkene, at vi kan finde bakterier. Gødningen bliver slynget af dækkene og noget ender på skærmkassen, hvor E. coli bakterier kan findes efter en kilometer.

Sådan kan du mindske smitte

Undersøgelsen viser, at gødning – og dermed potentielle smitstoffer – kan transporteres over lange afstande via køretøjer. Risikoen er størst i vinterhalvåret, hvor bakterierne overlever længere. Det er derfor vigtigt at tænke smittebeskyttelse ind i den daglige drift.

Det anbefales at anvende faste belægninger som asfalt eller beton omkring staldområder og foderborde for markant at reducere risikoen for bakteriespredning. Derudover bør eksterne køretøjer ikke have adgang til de samme veje som interne transportere, især ved kalvestalde og foderområder. Endelig er rengøring af hjul og skærmkasser afgørende – især hvis maskinen har været brugt til udmugning og efterfølgende skal anvendes til fodring.

Anbefalinger til at reducere smitterisiko via køretøjer

- **Vælg fast belægning omkring stald og foderområder:**

Asfalt eller beton er langt mere effektivt end grus til at begrænse, hvor langt gødningsbakterier kan transporteres med køretøjer. Fast belægning reducerer

mængden af bakterier, der hænger ved hjulene, og mindsker risikoen for, at smitte føres videre til sårbare områder som foderbord og kalvestald.

- **Adskil eksterne og interne transportveje:**

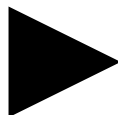
Køretøjer udefra – f.eks. foderleverandører, gyllekørsel eller dyretransport – bør ikke benytte de samme transportveje som interne maskiner, der færdes tæt på dyrene. Særligt omkring kalvestalde og fodringsområder er det vigtigt at minimere risikoen for krydskontaminering, da kalve er mere modtagelige for infektioner.

- **Rengør hjul og skærnkasser grundigt:**

Efter håndtering af gødning bør maskiner rengøres, før de anvendes til andre opgaver såsom fodring. Gødning kan samle sig i skærnkasserne og falde af over lange afstande. Det understreger vigtigheden af grundig rengøring som en del af smittebeskyttelsen. En fast rutine for vask af hjul og skærme bidrager til at reducere risikoen for smittespredning

Undersøgelsen understreger, hvor vigtigt det er at have fokus på smittebeskyttelse i den daglige drift på kvægbedrifter. Selv små mængder gødning, der hænger ved dæk og skærnkasser, kan udgøre en betydelig risiko for spredning af sygdomsfremkaldende bakterier – især i vinterhalvåret, hvor bakterierne overlever længere. Ved at vælge faste belægningsområder omkring stalde og foderområder, adskille interne og eksterne transportveje samt indføre faste rutiner for rengøring af maskiner, kan man markant reducere risikoen for smittespredning.

Se filmen: Smittebeskyttelse og transport

[https://www.seges.tv/v.ihtml/player.html?
token=68e6275ed9ed0a745bc1d9c860962aee&source=embed&photo%5fid=101184118&autoPlay=0](https://www.seges.tv/v.ihtml/player.html?token=68e6275ed9ed0a745bc1d9c860962aee&source=embed&photo%5fid=101184118&autoPlay=0)

Læs også: Tvivl skyllet bort: Det kan betale sig at vaske dæk efter udmugning

Emneord

Ekstern smittebeskyttelse

Husdyrgødning

Transport

Kvæg

Tema: Smittebeskyttelse i kvægbesætninger

På temasiden smittebeskyttelse får du overblik og viden til at styrke smittebeskyttelsen i kvægbesætninger. Siden henvender sig til både kvægbrugere og deres rådgivere.

Publiceret: 10. december 2025

Opdateret: 10. december 2025

Vil du vide mere?

Malene Budde

Kvægfagdyrlæge

SEGES Innovation

mabu@seges.dk

+4529660559

Betina B. Tvistholm

Kvægfagdyrlæge

SEGES Innovation

betv@seges.dk

+4551168873

Støttet af**Mælke**afgiftsfonden

SEGES Innovation P/S	Tlf.	8740 5000
Agro Food Park 15	Fax.	8740 5010
8200 Aarhus N	Email	info@seges.dk